

формувані в студентів педагогічну відповідальність, що виступає основою їхнього професійного зростання.

Проте, далеко не будь-яка організація навчального процесу забезпечує стійкість формування педагогічної відповідальності студентів. У цьому плані не можна не погодитися з Л.В. Кондрашовою, яка вважає, що навчальний процес повинен розглядатися з позицій навчання як діяльності саморозвитку особистості студента. На її думку, до майбутнього фахівця необхідно підходити не тільки з урахуванням рівня його професійного становлення, але і його готовності до проектування розвивального освітнього середовища. „Важливо піклуватися про створення психолого-педагогічних умов для розвитку внутрішньо вільної, творчої особистості; формуванні позиції особистісного росту студентів, здатних до відповідального вчинку, вільного вибору, рефлексії й постійному збагаченню духовно-морального потенціалу власної особистості” [5, 77].

Якість підготовки студентів до педагогічної діяльності пов'язана не тільки з урахуванням їхніх індивідуальних особливостей і схильностей, їхньої творчої своєрідності й пізнавального досвіду, але й з використанням у педагогічному процесі дидактичних технологій, що стимулюють у майбутніх педагогів позитивну мотивацію до оволодіння обраною професією та впливають на формування педагогічної відповідальності.

Література:

1. Бабанский Ю.К. Оптимизация учебно-воспитательного процес-са. – М.: Просвещение, 1982. -192 с.
2. Головаха Е.И., Панина И.В. Психология человеческого взаимопонимания.-К.: Политиздат Украины, 1989.- 189 с.
3. Дьяченко М.И., Кандыбович Л. А., Пономаренко В.А. Готовность к деятельности в напряженных ситуациях. Психологический аспект.- Минск; Университетское, 1985. – 206 с
4. Кондрашова Л.В. Методика подготовки будущего учителя к педагогическому взаимодействию с учащимися. – М.: Прометей, 1990. – 160 с.
5. Кондрашова Л.В. Процесс обучения в высшей школе. – Кривой Рог: КГПУ, 2001. —170 с.
6. Мечников И.И. Этюды оптимизма. – М.: Наука, 1982. – 318 с.
7. Талызина Н.Ф. Управление процессом усвоения знаний. – М.: Просвещение, 1975. – 343 с.

УДК 378+796.011.1

Юрчук С.М.

ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА І СОЦІАЛІЗАЦІЯ ОСОБИСТОСТІ СТУДЕНТА В ПРОЦЕСІ ДОЗВІЛЛЯ

Анотація. У статті описується роль фізичного виховання і спорту в соціалізації особистості студента у процесі дозвілля.

Аннотация. В статье описывается роль физического воспитания и спорта в социализации личности студента во время досуга.

Annotation. The article focuses on the influence of physical education and sport on students' socialization at their leisure time.

Кожна епоха народжує свій тип світогляду, нові знання, новий життєвий досвід, безперервно змінюють наші погляди на навколишній світ, на саму людину, на її місце у соціумі. За останні три сторіччя цивілізація досягла дивовижної могутності, і, щоб використовувати її з користю для людей, необхідні найрізноманітніші знання і те раціональне, що здобує сучасною наукою. Соціальної значущості набувають ті сфери життя суспільства, які безпосередньо пов'язані з освітою, вихованням, формуванням людини як особи з її соціалізацією.

Проблема соціалізації особистості – одна з найважливіших в соціології і неабияке місце займає в педагогіці. Згідно з теорією Е. Майнберга „соціалізацію у першому можна розглядати як феномен, що має відношення до взаємозв'язків між індивідумом і суспільством. Соціалізація відображає процес виховання людини в суспільство” [13, 64]. Цей

процес досить складний, тому в теорії соціалізації (за Э. Майнбергу) існує дві версії цього поняття: у широкому – що триває все життя, і у вузькому – процес, пов'язаний з якимсь певним періодом у сфері життєдіяльності студентської молоді, а саме під час дозвілля.

Система вищої освіти, як один із основних соціальних інститутів забезпечує процес інтеграції індивідів у суспільство, а також має вагомe значення для скорочення культурного розриву між різними соціальними шарами суспільства. Освіта відіграє життєво важливу роль у поліпшенні взаємин між людиною і навколишнім середовищем, вона творить нове і запускає його в суспільство, яке стає реальністю тільки в результаті взаємодії індивідів.

У системі вищої освіти спортивно-дозвіллева діяльність – явище особливе. Впливаючи на біологічну природу людини, спортивно-дозвіллева сприяє формуванню і його духовної сфери, а саме морально-вольових якостей. Тому, як і будь-який інший вид діяльності, спортивно-дозвіллева діяльність відіграє важливу роль в розвитку особистості студента. Загальновідомо, що три основні компоненти структури особистості: функціональні механізми психіки, досвід особистості і властивості особистості – можуть успішно розвиватися в процесі освоєння індивідуумом елементів з обраного виду спорту в процесі дозвілля [9, 78].

Структура фізичної культури студентів вищої школи включає три складові: фізичне виховання, студентський спорт, активне дозвілля. **Фізичне виховання.** Для діяльності студентів у сфері фізичного виховання пріоритетними є освітні аспекти, які відповідно до „Закону України про освіту” включають: освіту як процес взаємозв'язку виховання і навчання; виховання як процес формування мотивації, власного досвіду; навчання як передачу досвіду опосередковано через науку і мистецтво.

Соціально-економічні перетворення, що відбуваються в нашій країні, не могли не відбитися і на системі фізичного виховання студентів. Зростає рік від року поєднання фізичної культури і спорту з бізнесом – створення широкої промислової сфери, що виготовляє товари для спорту, і розвиток спонсорських і рекламних відносин, орієнтація стилю взуття, одягу, проведення дозвілля, відпочинку на спортивний лад – дозволило фізичній культурі придбати статус СУБККУЛЬТУРИ [15, 135]. Так, в підручнику „Соціологія молоді” (Спб., 1996) в розділі, написаному Є.В. Сікевич, молодіжна субкультура – це „культура певного молодого покоління, стилю життя, поведінки, групових норм, цінностей і стереотипів, що володіє спільністю” [16, 58]. Так, засоби фізичної культури використовуються для виховання у студентів готовності до нових дій, прагнення до успіху, до лідерства. Заняття спортом у процесі дозвілля у вузі почали будуватися так, щоб можна було забезпечити максимальний професійно-прикладний ефект при вихованні таких морально-вольових якостей, як оригінальність мислення, здібності до раціональної організації свого часу, внутрішньої дисципліни, зібраності, швидкості оцінки ситуації і ухвалення рішення, наполегливості в досягненні поставленої мети, вмінні спокійно пережити невдачу і навіть поразку. Саме на цей новий тип соціалізованої особистості повинна бути орієнтована система фізичного виховання.

Студентський спорт є узагальненою категорією діяльності студентів у формі змагання і підготовки до нього з метою досягнення високих результатів у вибраній спортивній спеціалізації. Він історично є головним джерелом широкого розповсюдження фізичної культури і спорту серед молоді, його серцевиною, основним живлячим середовищем всієї спортивно-дозвіллевої діяльності молоді.

Учені-дослідники провели історико-генетичний і логічний аналіз змісту і стану студентського спорту і зробили висновок, що його розвиток пов'язаний з вирішенням багатьох протиріч, таких, як недолік систематизованих даних про правове і нормативне забезпечення педагогічного управління студентським спортом у вузі, відсутність науково обгрунтованої педагогічної координації в діяльності органів управління діяльністю змагань і підготовки до них, недосконалість роботи спортивного клубу у вузі як одна з найважливіших організаційних форм фізкультурно-спортивного руху [14, 52]. Звідси можна зробити висновок: відсутність належного педагогічного керівництва засобами фізкультурно-спортивної діяльності у вузі може стати чинником десоціалізації особистості студента.

На думку фахівців, заслуговують уваги проблеми масового, рекреаційного спорту, його розвитку в студентській сфері вузів нефізкультурного профілю. Дана форма занять має на меті використання фізичних вправ, а також легкодоступних масових видів спорту в спрощених формах для активного відпочинку студентської молоді, отримання задоволення від цього виду

діяльності, покращення сірої повсякденності студентів. Цей вид фізкультурної діяльності відрізняється обиранням засобів, методів, форм проведення занять. Вирішення проблем масового рекреаційного спорту в студентському середовищі нерозривно пов'язане з багатьма чинниками: соціальними, культурологічними, економічними, а також управлінськими [10, 55]. Студентський спорт відіграє важливу роль в підготовці життєздатного і соціально активного молодого покоління.

Активне дозвілля. Поняття „дозвілля” як самостійна або організована форма відпочинку у вільний від навчання час не має чіткого визначення. Відомий французький соціолог Же. Дюмазедьє, визначаючи „дозвілля”, говорить про нього як ”про певне заняття, яке індивід здійснює із власної волі, – відпочинок, розвага, самовдосконалення знань, підвищення своєї кваліфікації, участь в суспільному житті – після того, як він виконає свої професійні і суспільні обов’язки” [19, 89]. Часто молодь не знає, чим це час зайняти. У чому причина? Їх декілька, а головна – невміння і небажання самостійно організувати своє життя так, щоб дозвілля, як і час навчання, було надалі для неї джерелом життєвого досвіду. Невміння його організувати приводить до того, що „цей час” організовує середовище, і тоді молода людина схильна до її впливу, у тому числі і негативному.

Нами була використана анкета, що складається з 26 питань з метою визначити, які зміни відбулися в соціальному розвитку студентів, що займаються спортом на дозвіллі.

У таб. 1 наведені результати опитування студентів, щодо їхнього соціального розвитку у процесі спортивно-дозвілльової діяльності.

Таб. 1 Опитування студентів щодо їхнього рівня розвитку соціального розвитку в процесі спортивно-дозвілльової діяльності

№ п/п	Які зміни відбулися з Вами за час занять спортом на дозвіллі?	Повністю відповідають	Частково відповідають	Не відповідають
1	Прагну з оптимізмом дивитися на життя	28	6	-
2	Знайшла (знайшов) нових друзів	34	6	-
3	Вчуся співробітничати з людьми	19	2	1
4	Прагну бути кращою (кращим) у всьому	51	12	1
5	Відчуваю, що мій ентузіазм заражає інших	7	15	2
6	Насолоджуюсь заняттями спортом	33	-	-
7	Відаю свою енергію, дух, час, дружбу іншим	14	2	-
8	Готовий (а) допомогти кому-небудь	31	6	2
9	Почав(ла) відчувати себе яскравою особою з палкою уявою	23	11	1
10	Навчилася радіти перемозі команди, яку я підтримую	23	1	-
11	Стала енергійнішою і веселішою(им), більше сміюся	22	2	-
12	Навчилася якісно тренуватися	38	6	-
13	Менше прагну говорити „я не можу” і „ніколи”	29	5	-
14	Наполегливіше вирішую свої проблеми	20	6	-
15	Розвиваю пам’ять, розум, уяву	19	9	1
16	Прагну поважати інших і їх відчуття	33	1	1
17	Придбав (ла) „здорове тіло і здоровий дух”	28	5	-
18	Навчився (лася) працювати в єдиному спортивному колективі	23	-	-
18	Відчув (ла) себе лідером, незвичайною людиною	8	16	1
19	Не боюся поразок, вчуся перемагати	22	8	-
20	Не сподіваюся на інших, розраховую свої сили	24	7	-
21	Не боюся змін, нового	21	5	-
22	Веду „здоровий спосіб життя”	18	6	-
23	Викорінюю шкідливі звички	22	9	-
24	Придбав (ла) красиву фігуру	29	11	1
25	Відчуваю себе здоровим (ою)	33	8	1
26	Почало легше вчитися в університеті	26	11	4

Цікава теоретична концепція дозвілля, що розробляється вченими КНДР, де дозвілля розглядається як частина вільного часу, активна творча діяльність, самоосвіта, пізнання духовних і культурних цінностей, фізичне і спортивне вдосконалення, заняття за інтересами, спілкування з іншими людьми, суспільна робота. Дозвілля – це не сама свобода, а час, коли здійснюється діяльність, заснована на вільному виборі [12, 125].

Рухова активність – частина „активного дозвілля”. Загальновідомо, що без достатнього активного руху в організмі сповільнюються всі процеси – травлення, очищення і виділення, розхитується нервова система і виникає постійне відчуття втоми, нервового перенапруження. Пам’ятаючи про це, в КНДР з 1948 р. проводиться перевірка фізичної підготовленості молоді і всього населення. Ідеологія цього суспільного спортивного заліку „Чучхе” – опора на власні сили (у нього входять: тхеквондо, аеробіка, біг на довгі дистанції, стрибок в довжину і висоту, вправи на брусах і плавання).

Сфера інноваційних процесів в активному дозвіллі багатогранна, до її числа входить важлива сфера соціальних нововведень різного рівня складності, керованості, культуротворчого потенціалу. Одними з найбільш цікавих для нас є штучно спроектовані моделі „здоров’я”, моделі „якості життя” та інші, орієнтовані на фізичну активність студентів спортивного типу.

Інтерес у молоді до нового вигляду спорту формується у зв’язку з бажанням освоїти новий вигляд фізкультурної діяльності, спробувати свої сили в новій, невивченій, незвичайній справі. Крім того, для тих, що займаються традиційними видами спорту існує достатньо багато обмежень за віком, по рівню фізичної підготовленості. Багато хто з них вимагає чималих матеріальних вкладень. Тому виникає все більше видів спортивної активності, які загальнодоступні, емоційні, де звертається увага не тільки на рухову підготовку, але і на розвиток особових якостей.

Результати анкетування виглядали таким чином (див. таблицю).

Аналіз даних показує: респонденти усвідомлюють, що заняття спортом – сприяють їхньому саморозвитку, самостійності, зміцнюються їхні „позиція” і „оптимізм” – важливі аспекти здатності перемагати, отримані навички групової, спортивної взаємодії: співпраця не тільки з тренером, але і з членами команди, готовність надати допомогу, відбувається оволодіння майстерністю, знаннями, виробляється пам’ять та ін.

У той же час видно, що члени спортивного колективу поки не відчувають своїх лідерських якостей, деяким почало важче вчитися.

Дане дослідження буде моніторинговим, тобто ми повторимо його через 6 місяців.

І все-таки, як би ми не будували освітній процес по фізичній культурі студента вищої школи, головною фігурою для його виховання була і залишається особа викладача, від характеру взаємин з яким багато в чому залежить ефект задоволення студента від самого процесу фізкультурної освіти. Формування якості освіти і виховання – процес тривалий і трудомісткий. У зв’язку з цим зростає необхідність постійного підвищення кваліфікації, оновлення професійних знань викладацького складу.

Мова йде не просто про поповнення рівня знань слухачів, а про розвиток здатності знаходити потрібну інформацію, осмислювати її, впроваджувати в свою практичну діяльність, оперативно відгукуватися на інноваційний досвід, а також проектувати, створювати, експериментально апробувати інновації, вміти їх поширювати, наполегливо і цілеспрямовано [2, 35].

Таким чином, фізичне і духовне вдосконалення особи молоді людини, його повнокровне і активне життя, здоров’я, здоровий стиль життя, дух спортивного суперництва, пошани і співпереживання – ось ті людські цінності, які закладені в основі спортивної діяльності. Соціальну активність студентської молоді можуть підвищити тільки цілісний характер фізкультурно-спортивної діяльності і її загальнодоступність.

Література:

1. Андрюшенко Л.Б. Спортивно-ориєнтована технологія обучения студентів по предмету „физическая культура” // Теория и практика физ. культуры. 2002, № 2, с. 47 – 54.

2. Бальсевич В.К., Лубышева Л.И. Информационная культура специалиста как фактор внедрения новых технологии в практику физической культуры и спорта // Теория и практика физ. культуры. 2000.
3. Выдрин В.М. Спорт в современном обществе. – М: ФиС, 1980, 29.
4. Дмитриев С.В. Магия духовного мира в двигательных действиях человека // Теория и практика физ. культуры. 1997, № 2, 44.
5. Ковалева А.И., Луков В.А. Социология молодежи: теоретические вопросы. М., 1999.
6. Ковалева А.И. Социологизация личности: норма и отклонения. – М.: Институт молодежи, 1996. – 224 с.
7. Ковалева А.И. Меры социально-типического в процессе социализации. Дискурс: социологическая студия. Вып. 2, 3 – 7.
8. Луков В.А. Особенности молодежных субкультур в России //Социс. 2002, № 10.
9. Леднев В.С. Содержание образования: Учеб. пос. – М.: Высшая школа, 1989. – 360 с.
10. Лубышева Л.И., Лотоненко А.В., Игнатъев А.С. Физическая культура и молодежь: Учеб. пос. – М.: Теория и практика физ. культуры. 2000. – 182 с.
11. Лубышева Л.И. Социология физической культуры и спорта: Учеб. пос. – М.: Издательский центр „Академия”, 2001. – 240 с.
12. Мун Вон Бэ. Организационно-структурные закономерности и тенденции развития туризма в сфере досуга населения Республики Корея: Автореф. канд. дис. СПб., 1998. – 35 с.
13. Майнберг Э. Основные проблемы педагогики спорта. Вводный курс /Пер. с нем. под ред. М.Я. Виленского и О.С. Метлушко. – М.: Аспект Пресс, 1995, 137.
14. Носкова С.А. Физическая культура и социализация личности студента //Теория и практика физ. культуры. 2002 № 7, 50-61.
15. Носкова С.А. Чирлидинг как инновационный вид спорта в преподавании физической культуры в высшей школе (на примере спецкурса в Московской гуманитарно-социальной академии) //Теория и практика физ. культуры. 2002, № 6, 49 – 51.
16. Перевозчиков А.А. Спортивные клубы в России: становление и развитие // Теория и практика физ. культуры. 2000, № 1, 30.
17. Попов А.Л. Спортивная психология: Учебное пособие для спортивных вузов. 2-е изд. – М.: Московский психолого-социальный институт: Флинта, 1999, 6 – 8.
18. Рыжкин Ю.Е. Физическая рекреация в сфере досуга человека // Теория и практика физ. культуры. 2002, № 5, 17 – 19.
19. Сикевич Э.В. Молодежная культура: за и против. Л., 1990, 335.
20. Dumazedier J. Towards a society of leasure. 1967. P. 25. Kaplan.

УДК 378.147

Ященко Ю.В.

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ІНШОМОВНОЇ КОМУНІКАТИВНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МЕНЕДЖЕРІВ ТУРИСТИЧНОЇ ГАЛУЗІ

Анотація. У статті висвітлені психологічні й педагогічні особливості формування іншомовної комунікативної компетентності майбутніх менеджерів туризму. Розкрито поняття комунікативної компетентності, його сутність та психологічні аспекти. Представлена специфіка формування у студентів здатності до іншомовної комунікації. Увага зосереджується також на професійних якостях менеджера туризму, що дозволяють ефективно здійснювати іншомовну комунікацію.

Аннотация. В статье освещены психологические и педагогические особенности формирования иноязычной коммуникативной компетентности будущих менеджеров туризма. Раскрыто понятие коммуникативной компетентности, его суть и психологические аспекты. Представлена специфика формирования у студентов способности к иноязычной коммуникации. Внимание также сосредоточено на профессиональных качествах менеджера туризма, которые позволяют эффективно осуществлять иноязычную коммуникацию.